

ΤΟ «ΣΤΡΑΤΕΥΕΣΘΑΙ» ΕΝ ΕΙΡΗΝΗ, ΩΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝ.

Αντγου εα Δημητρίου Μπάκα

«Ορκίζομαι να φυλάττω πίστιν εις την Πατρίδα...να εκτελώ άνευ αντιλογίας τας διαταγάς των ανωτέρων μου ... τας σημαίας να μη τας εγκαταλείπω...».

Με ρίγη βαθιάς συγκίνησης διαπίστωνα μια ειλικρινή αποφασιστικότητα στα βλέμματα των νέων μας σε πρόσφατη τελετή ορκωμοσίας και αναλογιζόμενον, άραγε, γνωρίζουν το βαθύτερο νόημα και τη μεγάλη σημασία των υπέροχων αυτών υποσχέσεών τους σε μια εποχή, κατά την οποία είναι διάχυτη στην κοινωνία μας η πεποίθηση, ότι εκείνα, που αξίζουν στη ζωή μας, συνοψίζονται στην εδώ και τώρα ατομική ευημερία με την άκρατη κατανάλωση υλικών αγαθών!

Η Δημοκρατία, η μέγιστη κοινωνική [ελληνική] επινόηση του ανθρώπου, λέγεται, ότι θα ήταν το χειρότερο πολίτευμα, εάν δεν υπήρχαν όλα τα άλλα! Υπέρτατη δύναμη ρύθμισης των βουλήσεων είναι ο **Δήμος, ο Λαός**. Αυτόνομα πρόσωπα προβαίνουν σε αυτοθέσμιση του τρόπου συμβίωσής τους. Οι απολαύσεις θεωρούνται δικαιώματα και οι υποχρεώσεις συνιστούν καθήκοντα. Καμιά υπερβολή, ακόμη και αυτής της ατομικής ελευθερίας, δεν είναι συμβατή, γιατί αστοχεί η αρμονία, που είναι συμβιβασμός. Καμιά αξία δεν πρέπει να μένει αθεράπευτη. Επιζητείται η χρυσή τομή όλων των χρυσών αναλογιών του συνόλου των αξιολογικών τάσεων.

Η Δημοκρατία δεν επιβάλλεται άνωθεν. Αναδύεται από την ολική ανάπτυξη του λαού. Είναι αίολη εάν δεν ριζώνει στην προαίρεση των μελών της. Η χρυσή τομή διέπει τις σχέσεις κράτους και πολίτη. Υπερβολικός κρατικός παρεμβατισμός νεκρώνει την ατομική πρωτοβουλία. Υπερβολικές ελευθερίες του ατόμου προκαλούν τη διάλυση του κοινωνικού ιστού, γιατί τα «ισχυρότερα» άτομα επωφελούνται της αδυναμίας των λοιπών και δεν αναγνωρίζουν καμιά υποχρέωση αλληλεγγύης, οπότε κάθε άνθρωπος νιώθει μόνος, κυνηγημένος από την αγριότητα και την απληστία των άλλων.

Το ζην σε υγιή δημοκρατία συνιστά **αυταξία**, γιατί εξασφαλίζονται σχεδόν όλα τα αγαθά, στον καλύτερο εφικτό βαθμό και όχι στον απόλυτο, όπως και το ύπατο αγαθό, η προσωπική ελευθερία. Οι πολίτες νιώθουν το υπέροχο συναίσθημα του συνανήκειν σε μια ομάδα, που επιθυμούν, αλλά και εκείνη τους δέχεται στοργικά ως μέλη της[amae]. Με οποιαδήποτε μορφή, «άμεση δημοκρατία», «αντιπροσωπευτική» ή «υπό «παρατήρηση», λειτουργεί εύρυθμα, όταν οι πολίτες έχουν τα ελάχιστα κοινά στοιχεία κουλτούρας και αισθήματα αλληλεγγύης. **Καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί να δημιουργήσει τις δημοκρατικές συνθήκες, εάν δεν εμφιλοχωρήσει η ανάπτυξη της κοινής δημοκρατικής συνειδήσεως**, ήτοι οι πολίτες να σκέπτονται, να αισθάνονται και να ενεργούν με ηθική συνείδηση, ως ισότιμα και συνυπόχρεα μέλη ενός όλου. Όλα τα υποσυστήματα της πολιτείας [κοινωνικό, οικονομικό, νομικό, θρησκευτικό, επικοινωνιακό κλπ] λειτουργούν συνεργαζόμενα ως ισότιμα, με διακριτούς ρόλους και αξίες, χωρίς κάποιο να κυριαρχεί στα άλλα. Το πολιτικό, ενώ συντονίζει όλα τα υποσυστήματα δεν τα εξουδετερώνει και δεν τα αδρανοποιεί.

Η δημοκρατία, εδράζεται σε πολλαπλά επιστημονικά θεμέλια, εντούτοις τελικά είναι το **ωραιότερο κοινωνικό δημιούργημα Τέχνης**. Ενέχει ένα υπέροχο δημιουργικό, αλλά μη παιγνιώδες, παιχνίδι[homo ludens]. Απαιτεί, όμως, ενάρτετους και ικανούς «παίκτες».

Ένα διαρκές πρόταγμα είναι η Δημοκρατία, γιατί δεν έχει κατακτηθεί πουθενά στην ιδανική της μορφή. Έχει, ως **αχίλλειο πτέρνα την αταξία** [εντροπία], η οποία οφείλεται στη αδόκιμη αυτοδιαχείριση της ελευθερίας των μελών της, η οποία όταν εκφράζεται με ευθύνη και πρωτοβουλία οδηγεί στην πρόοδο, αλλά όταν μεταπίπτει σε κακοήθη εκμετάλλευση επιφέρει την καταφορά και την ερείπωση της κοινωνίας.

Το μοναδικό αντίδοτο στην κοινωνική αταξία είναι η ευταξία, που δημιουργείται με την αγωγή των πολιτών. **Αγωγή είναι η μεθοδευμένη επίδραση των παλαιότερων γενεών στις νεότερες. Ανήκει στην κατηγορία της γονικής φροντίδας και συνιστά ύπατο προσωποπαγές καθήκον**, γιατί απορρέει από την αδήριτη ανάγκη της διατήρησης του ανθρώπινου είδους. Ο άνθρωπος, πολιτικόν ον, είναι homo educandus λόγω του ορμέμφυτου της κοινωνικότητας.

Η αγωγή αφορά κυρίως στους νέους αλλά συνιστά ένα δια βίου ενέργημα όλων, γιατί αναπλάσσει ένα νέο είδος ανθρώπου. Η διαμόρφωση χαρακτήρα και προσωπικότητας είναι μια σπουδαία και συναρπαστική δια βίου παιδευτική περιπέτεια. Καλλιεργούνται παράλληλα, αρμονικά, αλλά και ισότιμα και οι τρεις συνιστώσες της ανθρώπινης υπόστασης: Ο **γνωστικός τομέας**, δηλαδή, η αντιληπτική ικανότητα της πραγματικότητας. Ο **συναισθηματικός χώρος**, που συνιστά την πηγή της ζωτικής δύναμης. Και η **πρακτική ηθική συγκρότηση**.

Υλοποιείται σε τρεις φάσεις:

- Στην **Παιδαγωγία**, κατά την οποία κυριαρχεί η ετερονομία, ήτοι τους στόχους και τις μεθόδους καθορίζει ο παιδαγωγός.
- Στην **ανδραγωγία** [*άνδρας εδώ με την έννοια του ανθρώπου, « Ζευσ πατήρ ανδρών τε και Θεών», Όμηρος*], μετά την εφηβεία, οπότε αναπτύσσεται σταδιακά η αυτονομία.
- Και τέλος στην αυτόνομη **αυτοπραγμάτωση**.

Η Παιδεία, η πιο μεγάλη ισχύς προόδου αποβλέπει στην απόκτηση αρετών. Είναι αρετή ένα ολοκλήρωμα αξιών και σημαίνει την ικανότητα του αρμόζειν στις πραγματικές συνθήκες. Από την αρχαϊκή ανδρεία έφθασε στην Αρετή, ως μόνιμη διάθεση του πράττειν το αγαθό. Αποκτιέται με την επανάληψη και συναρτάται με την ελευθερία βουλήσεως του ατόμου.

Ιδανικός τύπος ανθρώπου δεν μπορεί να ορισθεί απόλυτα, γιατί το **ανθρώπινο είναι** παραμένει ένα διαρκές πρόταγμα. Ουσιαστικά είναι το γίγνεσθαι του ανθρώπου που είχε στόχο η αρχαία ελληνική παιδεία με το ιδανικό του **εσθλού**, ήτοι τον αληθινό άνθρωπο. [*εσθλός ετυμολογικά έχει ρίζα το ρήμα είναι σημαίνει το πραγματικό*]. Είναι το πιο υπέροχο ανθρώπινο καλλιτέχνημα, η αυτοπραγματούμενη προσωπικότητα, στην οποία ικανοποιούνται αρμονικά όλες οι αξίες της ζωής. Είναι το ανεκτίμητο αποτέλεσμα αγωγής και παιδείας

Η Παιδεία, ως καθήκον της Πολιτείας επιβάλλει ένα συμβολικό **«στρατεύεσθαι»**.

Για το **κυριολεκτικό στρατεύεσθαι** θα λέγαμε επιγραμματικά: Η επιβίωση κάθε ζωντανού οργανισμού, από το απλούστερο ον μέχρι και τη Συνομοσπονδία Κρατών, επιτάσσει τρεις εκ των ων ουκ άνευ, συνθήκες. Την εσωτερική συνοχή των συστατικών του, τη δυνατότητα σύνδεσης με το περιβάλλον και την αυτοάμυνά του. Την ύπαρξη του Στρατού επέβαλε εξ αρχής η αδήριτη ανάγκη της άμυνας, που είναι προϋπόθεση όλων των ζωτικών λειτουργιών. **Για τη δημοκρατία η εθνική άμυνα συνιστά πρωταρχικό στοιχείο υπόστασης**. Το στρατεύεσθαι για την Πατρίδα συνιστά ύπατη δημοκρατική αξία [*γι' αυτό ο τύπος απαρεμφάτου*], καθόσον υπερασπίζεται το ύπατο αγαθό της **ελευθερίας** από εξωτερικούς κινδύνους. Επειδή δεν έχουν δημιουργηθεί, ούτε κατά φαντασία, οι συνθήκες μιας αιώνιας παγκόσμιας ειρήνης και επειδή κανένας θεσμός δεν καταργείται, εάν δεν αναλάβει κάποιος άλλος τα καθήκοντά του, όπως ένα απίθανο φαντασικό παγκόσμιο Υπερ-Κράτος, εκτιμάται, ότι η βασική άμυνα θα ανήκει στα Έθνη Κράτη, τα οποία θα υπάρχουν στην αιωνιότητα, έστω με σχετικά μειωμένη ισχύ.

Η Πολιτεία λειτουργεί, ως ενιαίος οργανισμός, έστω και εάν στηρίζεται σε επιμέρους εξειδικευμένους θεσμούς. Η σωστή και εναρμονισμένη λειτουργία του κάθε θεσμού επηρεάζει το Όλον. Η Εθνική Άμυνα είναι απόλυτα συλλογική υπόθεση. Δεν νοείται άμυνα χωρίς υγιές κοινωνικό, οικονομικό, παιδευτικό στοιχείο. Αρχίζει από το ίδιο το

άτομο και ολοκληρώνεται στις Μεραρχίες των συνόρων και στα Γενικά Επιτελεία. Ως τέτοια αναγκαιότητα **το στρατεύεσθαι είναι καθήκον** όλων μας, πλην, φυσικά, όσων αδυνατούν για λόγους υγείας.

Αποστολή του Στρατού στην ειρήνη είναι να προετοιμάζει τους νέους μας για την κρίσιμη ώρα της μάχης. Η στρατιωτική εκπαίδευση, απλά ως ενημέρωση και εκμάθηση χειρισμού του οπλισμού είναι το ελάχιστο έργο και θα αρκούσε ένας μικρός χρόνος στράτευσης. Αυτή η εσφαλμένη αντίληψη, δυστυχώς, επικρατεί και από εκεί απορρέει το ψεύτικο ερωτηματικό: γιατί «να υπηρετούν τόσους μήνες τα παιδιά μας και να χάνουν πολύτιμο χρόνο από τη σταδιοδρομία τους»; Έτσι η στρατιωτική θητεία συνεχώς συρρικνώνεται, λες και είναι χαμένος χρόνος! Παραβλέπεται η ύψιστη αποστολή της κορυφαίας φάσεως της ανθρώπινης αγωγής η **στρατιωτική αγωγή**, η οποία, ως προσωπική ενεργητική μέθεξη στο ύπατο αγαθό της ελευθερίας την καθιστά πρώτιστη **δημοκρατική αξία**. Αξίζει, γιατί στη πιο κρίσιμη ηλικία, με τη στρατιωτική αγωγή λαμβάνει χώρα η μετουσίωση του νέου **σε μαχητή**.

Ας δούμε επιγραμματικά τι συμβαίνει κατά φάση της στρατιωτικής αγωγής. Μέσα σε ένα ιδιάζον κλίμα, πολύ διαφορετικό από το σπιτικό-οικογενειακό, αναπτύσσεται η προαίρεση και η προθετικότητα για ευθύνη του νέου, λόγω της ορμέμφυτης ανθρώπινης ιδιότητας της κοινωνικότητας [μίμησης]. Προκαλείται μια έντονη συγκινησιακή ενεργοποίηση του συναισθηματικού του χώρου. Ταυτόχρονα αφυπνίζεται ο συνειδησιακός χώρος, καθόσον βρίσκεται μπροστά στη σκληρή πραγματικότητα της ευθύνης. Δια του παραδείγματος των μελών της ομάδας και με ανδραγωγό τον εκπαιδευτή αναπτύσσεται η ευγενής άμιλλα. Ο συνειδησιακός χώρος καθίσταται αξιογόνος, απόπου αναδύεται, ως υπέρβαση του εαυτού, η ηθική συνείδηση, που εκφράζεται με τη βούληση για προσφορά μέχρι την αυτοθυσία.

Κατά τη δοκιμασία της στρατιωτικής αγωγής ο νέος ανέρχεται σταδιακά τις κρισιμότητες παιδευτικές βαθμίδες της **αυτοσυνειδησίας, αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης**. Με πλήρη συνείδηση του κινδύνου, μέχρι και πιθανού θανάτου, υπερβαίνει το φάσμα της φοβίας και ξεπερνά το κατώφλι της ατομικότητας βηματίζοντας σταδιακά στη μέθεξη και σύμφυση με το σύνολο [ομάδα, στρατός, Πατρίδα], στα οποία συνειδητά πλέον θέλει να ανήκει. Ουσιαστικά διέρχεται από το κατώφλι της ετερονομίας και ανευθυνότητας προς την αυτονομία, την ευθύνη και την ελευθερία. Οντως ελευθερία είναι η αρμονική προσαρμογή [αρετή] των δυνατοτήτων μας στις συνθήκες της πραγματικότητας. Συνειδητοποιεί την έννοια της Πατρίδας, ως άξιος να συμβάλει στην ελευθερία της, και πλαταίνει τα στενά ατομικά του όρια μέχρι και την αιωνιότητα του Έθνους.

Δεν είναι μια απλή υπόθεση κάποιων ελάχιστων ωρών η στρατιωτική αγωγή, αλλά πράξη άλγους και κόπου μεγάλης διάρκειας. Είναι η κορυφαία φάση της πιο έμπεδης δόμησης της προσωπικότητας, γιατί πρόκειται για την κατάκτηση της κορυφαίας αρετής της **ενσυνείδητης πειθαρχίας**. Μέχρι εκείνη τα στιγμή οι άλλοι του υπαγόρευαν το τι πρέπει να κάνει. Τώρα πια είναι εκείνος, οποίος συνειδητά αποφασίζει. Δεν καθίσταται, όπως κάκιστα λέγεται, «στρατιωτάκι», αλλά ένας ικανός μαχητής του πολέμου και της ζωής. Η συνειδητά πειθαρχημένη προσωπικότητα, που θεμελιώνεται στις βασικές αξίες της ορθής αντίληψης της πραγματικότητας, στο βαθύ συναίσθημα ευθύνης και στο ευγενές ηθικό παράδειγμα δεν παρασύρεται εύκολα στα καταστρεπτικά άκρα του διπλού του φανατισμού και του μηδενισμού, αλλά τοποθετείται στο χώρο της συναίρεσης. Η γνώμη καθίσταται έλλογη- συνειδητή πεποίθηση και ένα υγιές «πιστεύω» και τότε κρυσταλλώνεται το **καθήκον**, που συνιστά αξία ισότιμη της **ιερότητας**.

Με την στρατιωτική αγωγή σφυρηλατούνται **ακατάλυτοι οικικοί, πατρικοί και συναδελφικοί δεσμοί**, που χαλυβδώνονται σε εμμενείς αξίες και συνιστούν τα στοιχεία της αρμονικής συνύπαρξης. Η υπόσταση της Πατρίδας ερείδεται ακριβώς σε αυτές τις

υικές και γονικές αξίες, που συνιστούν την ειδοποιό διαφορά από την έννοια της πολιτείας, που τυχαία γεννηθήκαμε. Η Πατρίδα, έχοντας ετυμολογικά τη ρίζα της στον πατέρα και τη μητέρα, ενέχει την ιερότητα, του ρόλου των γονιών. Είναι πολύ διαφορετικό να ζούμε σε μια οποιαδήποτε πολιτεία από το να ζούμε στην Πατρίδα μας. **Η Πατρίδα είναι, ως εάν οικογένεια.** Κάθε υγιής οικογένεια συγκροτείται από μέλη, τα οποία είναι συνειδητά πειθαρχημένα και ευπειθή.

Είναι στην πράξη, τόσο ιδανικές οι συνθήκες; Το τέλειο δεν έχει ακόμη κατακτηθεί πουθενά. Από τη μια μεριά η μιμητική νοοτροπία της κοινωνίας μας για ελάχιστη προσπάθεια, οι ποικίλες παρεμβάσεις υπέρ της άνισης μεταχείρισης και η μερική απειρία μικρού αριθμού εκπαιδευτών, αλλοιώνουν το χαρακτήρα της στρατιωτικής αγωγής, ο οποίος παρά ταύτα παραμένει πάντοτε ικανοποιητικός. Έχει πλέον προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις της εποχής μας. Η παλαιά μέθοδος, που προέβλεπε τη συντριβή της προσωπικότητας των νέων και την ανάπλάσή της στη συνέχεια, μια μέθοδος για «ανακυκλώσιμα υλικά», έχει καταργηθεί. Σήμερα εφαρμόζεται η διαδικασία της «επεξεργασίας διαμαντιών». Κατά την αρχική σκληρή διαδικασία, αποβάλλονται όλες εκείνες οι αρνητικές ιδιότητες, που απάδουν στην συλλογική ζωή, αλλά διατηρούνται οι αρετές, τις οποίες έχουν οι νέοι μας από το σπίτι τους, το σχολείο και την κοινωνία. Με την αγάπη και το ενδιαφέρον για τον παιδαγωγούμενο ο ανδραγωγός-εκπαιδευτής οδηγεί τον αναπτυσσόμενο νέο από την ετερονομία [καταναγκασμό] στην αυτονομία και την αυτοπειθαρχία.

Μια τεράστια ευχάριστη μεταμόρφωση διαπιστώνουν οι γονείς στα παιδιά τους, γιατί στη στρατιωτική θητεία έγιναν πιο ώριμα και πιο υπεύθυνα. Το διαπιστώνουμε και εμείς στο περιβάλλον μας. Κατά κανόνα, **όσοι υπήρξαν καλοί στρατιώτες έγιναν και άριστοι πολίτες**, γιατί απέκτησαν αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση και κατέστησαν ικανοί να αντιμετωπίζουν κάθε είδους δυσκολία της ζωής. Αναπτύσσουν βαθύτατο συναίσθημα αιδούς και σεβασμού και βρίσκουν ικανοποίηση στην εφαρμογή των νόμων και όχι στην παράβασή τους, γιατί ενεργούν από συνειδητό καθήκον, ανεξάρτητα από τι γίνεται δίπλα τους.

Αυτό είναι, με λίγες λέξεις, το πολυτιμότερο αξιακό έργο του Στρατού μας, το οποίο συνιστά μοναδική προσφορά στην λειτουργία της δημοκρατικής πολιτείας. Δυστυχώς πολλοί το λοιδороύν, άλλοι το αγνοούν και άλλοι εσκεμμένα το διαβάλλουν. Θαρρούμε, ότι τέτοιας σπουδαιότητας ανδραγωγικό έργο δεν παράγεται από κανέναν θεσμό. Παραμένει και σήμερα ο Στρατός «το μεγαλύτερο σχολείο». **Αρτιώνει την αρετή της κοινωνικότητας** εμπεδώνοντας τη συνειδητή πειθαρχία και υλοποιεί το «**άρχεσθαι μαθών, άρχειν επιστήσει**». Στη Δημοκρατία όλοι μας ασκούμε εξουσία, έστω με τη ορθή ψήφο μας, αλλά οφείλουμε να μάθουμε να πειθαρχούμε συνειδητά στις αποφάσεις, που αφορούν το καλό του συνόλου.

Είναι απαραίτητοι αυτής της ποιότητας πολίτες; «**Ανάγκη, κρατεί γαρ πάντων**»[Θαλής]. Αμείλικτο το φάσμα της κρίσεως που περνάει η Χώρα μας. Έχουμε συντριβεί κάτω από το φορτίο της αυθαίρετης αταξίας, γιατί δημιουργήσαμε άτομα και καταστρέψαμε τον πολίτη. Αλλοίμονο «κόλαση είναι οι άλλοι άνθρωποι»[Σαρτρ] και ξεχάσαμε, ότι ο «άνθρωπος έχει τον άνθρωπο ως θεό του»[Σπινόζα]. Όταν τον θεωρεί φίλο του και συνεργάτη επιτυγχάνονται θαύματα. Όταν τον θεωρεί εχθρό και αντίπαλο προκαλείται καταστροφή. Ζητάμε ευθύνες συνήθως μόνον από τους άλλους. Εκείνοι φταίνε για όλα. Δεν αναλαμβάνουμε το μερτικό της ευθύνης μας, γι' αυτό καταστρέψαμε την αυτοεκτίμησή μας. Χάσαμε την αισιοδοξία μας, που φωτίζει τη ζωή. Και πώς να μη τη χάσουμε, όταν προβάλλεται μόνον «ό,τι πουλάει». Μόνον αρνητικές επιδόσεις έχει η Πατρίδα μας! «Η δυστυχία να είσαι έλληνας»!, τονίζουν. Λες και η Ελλάδα δεν έχει το πιο λαμπερό ήλιο του Κόσμου, τα πιο πολλά και πιο ωραία νησιά της Γης και μια ευλογημένη

ενδοχώρα, μια ασύγκριτη Ιστορία και μια απaráμιλλη γλώσσα και τόσα άλλα, που θα ήσαν υπεραρκετά να της εξασφαλίσουν την πιο τιμητική θέση παγκοσμίως!

Τι φταίει; Το γνωρίζουμε και το παραδεχόμαστε, αλλά το λέμε χαμηλόφωνα, γιατί ουσιαστικά ντρεπόμαστε. Η νοοτροπία μας, η κουλτούρα μας. Με άλλα λόγια η αγωγή είναι **το μεγάλο έλλειμμά μας**. Πρακτικά, μάλλον, δεν ασχολούμαστε καθόλου με αυτό το τεράστιας σημασίας θέμα. Δεν εννοούμε, μόνον την δια βίου εκπαίδευση. Αλλά αναφερόμαστε και στην αισθητική και ηθική καλλιέργεια. Την ευρεία Παιδεία. Δεν μάθαμε να ζούμε χωρίς την καταστροφική αντιπαλότητα. Ευδοκιμούν ο δυϊσμός και μανιχαϊσμός. Όσες φορές βρεθήκαμε ενωμένοι είχαμε μεγάλες επιτυχίες. Όχι με «φονικές» συγκρούσεις, αλλά με συναίρεση φθάνουμε στην κοινή αλήθεια, που μας ενώνει, και προσεγγίζουμε τις καλύτερες λύσεις. Δεν μάθαμε να πολεμάμε τα προβλήματα, παρά το διπλανό μας και οικογένειά μας..

Ο Κόσμος που ζούμε σήμερα, παρά τα έντονα προβλήματά του, είναι ο καλύτερος που υπήρξε ποτέ. Λιγότεροι πόλεμοι, τα φυσικά φαινόμενα ελέγχονται καλύτερα, τα υλικά αγαθά είναι πιο πολλά, ασχέτως από την άδικη κατανομή τους, που μπορεί διορθωθεί με την ποιότητα των ανθρώπων. Η ίδια η ζωή, όμως, είναι πολύπλοκο φαινόμενο και ο Κόσμος γίνεται συνεχώς περιπλοκότερος. Ο άνθρωπος, ουσιαστικά, είναι όμηρος σε ένα θανάσιμο εναγκαλισμό στα πλοκάμια της μηχανιστικής πολυπλοκότητας. Αναζητώντας την ευτυχία προκάλεσε τεχνητές και ανεκπλήρωτες επιθυμίες και έχασε τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά του. Κινδυνεύει, από αυτοσκοπός να γίνει πράγμα, αριθμός, εργαλείο και άθυρμα έρμαιο σε κάθε είδους мерκαντισμό.

Μόνον ο άνθρωπος, όμως, μπορεί να σώσει τον Άνθρωπο.

Συμπερασματικά: Η παιδεία είναι καθήκον όλων μας. «Η παιδεία καθάπερ ευδαίμων χώρα, πάντα τα αγαθά φέρει» [Σωκράτης]. Χωρίς, όμως, ανδραγωγία δεν είναι δυνατή ούτε και η παιδαγωγία. Όλα τα αγαθά και ειδικότερα τα πνευματικά έρχονται στην ώρα τους και εμείς δυστυχώς μηδενίσαμε ψυχολογικά το χρόνο. Τα θέλουμε όλα εδώ και τώρα. Η Παιδεία, όμως, είναι από τη φύση της η πιο σπουδαία ωριμότητα και δεν έχει «ταχείες αποδόσεις», όπως οι υψηλού κινδύνου οικονομικές επενδύσεις με τις γνωστές συνέπειες.

Προτείνουμε για τη στρατιωτική θητεία: **Να διατηρηθεί ποιοτικά. Να μην ελαττωθεί περισσότερο, να μην αντικατασταθεί με «επαγγελματική» και να προβληθεί η δημοκρατική αξία της. Αντίθετα εκτιμούμε, ότι ήλθε καιρός να σκεφθούμε σοβαρά και τη στράτευση των γυναικών. Ισότητα έχουμε. Εξάλλου πολλά έχουν να ωφεληθούν και να προσφέρουν στην Πατρίδα, και στα παιδιά μας, ως μητέρες.**

Προτείνουμε επίσης, παράλληλα με όλα τα πολιτικο-οικονομικά μέτρα, τα οποία λαμβάνονται από τις εκάστοτε Κυβερνήσεις, να αναληφθεί από όλους μας ένα **συμβολικό «στρατεύεσθαι»** για τα θέματα της ευρείας Παιδείας. Προς θεού μη νομισθεί ότι προτείνουμε μια κατευθυνόμενη «ηθικοδιδασκαλία»! Κάθε άλλο. Μεταξύ αυτού του τύπου ετερόνομης αγωγής και εκείνης της ουσιαστικά ασύδοτης και αναρχικής υπάρχει η γόνιμη περιοχή του άριστου μέτρου της χρυσής τομής. Μια μεθοδευμένη και προσεκτικά συντονισμένη από την Πολιτεία Παιδεία, όπως αξίζει στο είδος της σημερινής και αυριανής δημοκρατίας, με ιδανικό πρόταγμα τον υγιή πολίτη της εποχής μας και του μέλλοντος. Στη θέση των ατέρμονων καφενιακού τύπου συζητήσεων επιβολής απόψεων να ανοίξει μια διαλογική εποικοδομητική συζήτηση μάθησης τρόπων επίλυσης των προβλημάτων, τα οποία είναι πέρα από τις δυνατότητες των μεμονωμένων ατόμων.

Να αλληλο-μάθουμε την **τέχνη της γνώσης**. «Που είναι η σοφία που χάσαμε μέσα στη γνώση. Που είναι η γνώση που χάσαμε μέσα στην πληροφορία;» [Eliot]. Να εμπεδώσουμε την αλληλοκατανόηση και την εμπιστοσύνη. Να πεισθούμε όλοι μας, ότι κανένας μας δεν μπορεί να κατακτήσει την απόλυτη αλήθεια. Άλλο η επιφανειακή ενημέρωση και γνώμη και άλλο η πραγματική γνώση, που απαιτείται για την επίλυση των περίπλοκων

σημερινών προβλημάτων συνεργασίας πολλών εξειδικεύσεων. Να συν-ασκηθούμε στην λεπταισθησία, ευγένεια και σεβασμό, όπως και στη πρακτική του ευρύτερου καλού. Πάνω σε αυτά τα έμπεδα θεμέλια να χτίσουμε μαζί τις πεποιθήσεις και τα πιστεύω μας. Αυτό είναι το αντικείμενο της Παιδείας.

Μια θλιβερή, όμως, διαπίστωση. Η μεν παιδαγωγία σταδιακά φθίνει ακόμη και στους κυριότερους χώρους καλλιέργειάς της [οικογένεια, σχολείο] και έχει αφεθεί στα ΜΜΕ, στην ηλεκτρονική ανεξέλεγκτη και επιπόλαια επικοινωνία και τα κάθε είδους «καφέ». Η δε ανδραγωγία δεν υπάρχει στο ελληνικό λεξιλόγιο, ενώ σε πολλές ανεπτυγμένες δημοκρατικά χώρες έχουν δημιουργηθεί Institutes for Andragogy, όπου θεωρούνται, ως πρώτοι ανδραγωγοί της Ανθρωπότητας οι Σωκράτης, Πλάτωνας και Αριστοτέλης!

Μήπως άραγε ακούγεται ήδη μέσα μας το «αιδώς Αργείοι»!

Ας αναλάβουμε όλοι τις ευθύνες μας έναντι των παιδιών μας. Η καθαρότητα του οξυγόνου της παιδείας που θα τους αφήσουμε, ως καταπίστευμα, είναι καθήκον της γενιάς μας. Η κρίση που βιώνουμε, ίσως είναι η μεγάλη ευκαιρία παιδευτικής ανάκαμψης. Μας δίδαξε το τι μας φταίει. Ας αποκτήσουμε αυτοεκτίμηση ασχολούμενοι επισταμένως και μεθοδικά με τη δημιουργική καλλιέργεια, που προσδίδει γονιμότητα σκέψης, συναισθημάτων και ηθικών πράξεων μέσα σε ένα συναινετικό κλίμα εθνικής συνύπαρξης. Η αγωγή είναι για τον άνθρωπο, ό,τι το οξυγόνο για το φυτό και η φροντίδα του κηπουρού μαζί. Ό,τι ενώνει στέρεα τους ανθρώπους είναι ένα αληθινό, ωραίο και καλό χωροδικτύωμα υγιών αξιών, που δομείται συνειδητά και εθελοντικά από όλους μας με την ευεργετική επίδραση της αγωγής.

Το «στρατεύεσθαι»[πραγματικά ή συμβολικά] εν ειρήνη για την Παιδεία άξιον εστί !

Αντγος εα Δημήτριος Μπάκας

Επίτ. Δκτης ΣΔΑ

Σεπ. 2013